

22 Μαΐου, 1992

[ΠΙΚΗΣ, ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΗΣ, ΝΙΚΗΤΑΣ, Δ/στές]

ΣΟΦΟΚΛΗΣ ΣΩΤΗΡΙΑΔΗΣ,

Εφεσείων,

v.

ΒΑΣΟΥ ΑΝΔΡΕΑ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ (Αρ. 1)

Εφεσιβλήτων.

(Πολιτική Έφεση Αρ. 7775).

Έφεση — Πρακτικά πρωτόδικου Δικαστηρίου — Κατά πόσο έχει το Εφετείο εξουσία να διατάξει την τροποποίηση τους.

5 Με ενδιάμεση αίτησή του, που υπέβαλε μετά την έναρξη της ακρόασης της έφεσης, ο δικηγόρος του εφεσιβλήτου ζήτησε να διαταχθεί η διόρθωση ή τροποποίηση των πρακτικών του πρωτόδικου Δικαστηρίου, ούτως ώστε να περιληφθεί σ' αυτά ισχυριζόμενη δήλωση που είχε γίνει ενώπιον του πρωτόδικου Δικαστηρίου από τον δικηγόρο του εφεσεύοντα, με την οποία γινόταν παραδοχή κάποιου γεγονότος. Αναφορά στην δήλωση εκείνη είχε γίνει στην 10 απόφαση του πρωτόδικου Δικαστηρίου, αλλά όχι στα πρακτικά της υπόθεσης ή στις σημειώσεις των Επαρχιακών Δικαστών που την εκδίκασαν.

Αποφασίσθηκε ότι:

15 Κανένας κανόνας δεν παρέχει εξουσία στο Εφετείο διόρθωσης των πρακτικών του πρωτόδικου Δικαστηρίου. Τα πρακτικά αυτά, κανονικά πιστοποιημένα, αποτελούν τη μόνη πηγή γνώσης για τα διαδραματισθέντα ενώπιον του πρωτόδικου Δικαστηρίου. Ανάληψη εξουσίας από το Εφετείο για την αναμόρφωση των πρακτικών θα συνιστούσε διείσδυση στο έργο του πρωτόδικου Δικαστηρίου 20 χωρίς πρωτογενή γνώση των γεγονότων.

Η αίτηση απορρίφθηκε.

Υποθέσεις που αναφέρθηκαν:

Krashias Shoe Factory Ltd v. Adidas Sportschuhfabriken Adi Dasler KG, (1989) 1 Α.Α.Δ. (Ε) 750

25 *Snow v. Snow [1971] 3 All E.R. 837*

N. K. Shacolas (Merchants) Limited v. Universal Life Insurance Co

Ltd (1984) 1 C.L.R. 47.

Thompson v. Andrews [1968] 2 All E.R. 419.

Thynne v. Thynne [1955] 3 All E.R. 129.

Morris v. London Iron and Steel Co [1987] 2 All E.R. 496.

Sofocli v. Leonidou (1988) 1 C.L.R. 583.

5

Bremer Vulkan Schiffbau Und Maschinenfabrik v. South India Shipping Corpn. [1981] 1 All E.R. 289.

Corby D.C. v. Holst & Co Ltd [1985] 1 All E.R. 321.

Ε. Φιλίππου Λτδ ν. Compass Insurance Co Ltd, (1989) 1 Α.Α.Δ. (Ε) 664.

10

Αίτηση.

Αίτηση από εφεσιβλήτους - εναγομένους, που υποβλήθηκε μετά την έναρξη και κατά τη διάρκεια της ακρόασης της έφεσης, με την οποία επιδιώκεται διόρθωση των πρακτικών της πρωτόδικης υπόθεσης.

15

Κ. Χατζηϊωάννου και Ν. Χατζηϊωάννου, για τους αιτητές - εφεσιβλήτους.

Χρ. Τριανταφυλλίδης και Χρ. Κινάνης, για τον καθ' ου η αίτηση - εφεσεύοντα.

Cur. adv. vult. 20

ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ: Η ενδιάμεση απόφαση του Δικαστηρίου θα δοθεί από το Δικαστή Γ. Μ. Πικίη.

ΠΙΚΗΣ, Δ. : Με ενδιάμεση αίτηση του εφεσιβλήτου (interlocutory application), που υποβλήθηκε μετά την έναρξη και κατά τη διάρκεια της ακρόασης της έφεσης, επιδιώκεται "η διόρθωση των πρακτικών της πρωτοδίκου υποθέσεως αρ. 8855/85 Ε/Δ Λευκωσίας διά της προσθέσεως στις σημειώσεις των Δικαστών που ελήφθησαν την 7.11.88 στο στάδιο των αγορεύσεων της εξής στιχομυθίας μεταξύ του δικηγόρου του εφεσεύοντος (ενάγοντος) και Τριανταφυλ-

25

30

λίδη και του Προέδρου τότε του Δικαστηρίου Δικαστή Αρ-
τεμίδα. "Ο κος Τριανταφυλλίδης ερωτάται κατά πόσον ο
επίδικος περιορισμός υπήρχε στο έγγραφο μεταξύ ενάγο-
ντος και Χριστοφίδη και απαντά ότι δεν υπήρχε γιατί η
5 σχετική νομοθεσία, με βάση την οποία μπορούσε να μπει
κατά την μεταβίβαση τέτοιος περιοριστικός όρος, τέθηκε
σε ισχύ το 1980, Νόμος 16/80, άρθρο 3 που εισάγει το
άρθρο II(I)(ζ) στον Περί Ακινήτου Ιδιοκτησίας Νόμο,
Κεφ. 224."

10 Η αίτηση εδράζεται στις πρόνοιες (α) της Δ48 που διέ-
πει τον καταρισμό ενδιάμεσων αιτήσεων, (β) της Δ25 θ5
που παρέχει διακριτική ευχέρεια για τη διόρθωση λαθών
στη διαδικασία, και (γ) τις συμφυείς εξουσίες του Δικα-
στηρίου

15 Στην απόφαση του πρωτόδικου Δικαστηρίου γίνεται
αναφορά στην ερώτηση του Δικαστηρίου που αναφέρεται
στο κείμενο της αιτούμενης τροποποίησης, καθώς και
στην απάντηση του δικηγόρου του εφεσεύοντα. Η ανάγκη
για τροποποίηση των πρακτικών του πρωτόδικου Δικα-
20 στηρίου προέκυψε μετά την εισήγηση του δικηγόρου του
εφεσεύοντα ότι η παραδοχή γεγονότος η οποία μνημονεύε-
ται στην απόφαση, δε βρίσκει έρεισμα ούτε στα πρακτικά
της δίκης που λήφθηκαν από στενογράφο του Δικαστη-
ρίου, ή τις χειρόγραφες σημειώσεις των αγορεύσεων που
25 λήφθηκαν από τον Πρόεδρο και τον Πάρεδρο του Πλή-
ρους Επαρχιακού Δικαστηρίου που εξεδίκασε την υπόθε-
ση. Παρά τη σύμπτωση μεταξύ του περιεχομένου των ση-
μειώσεων των δυο Δικαστών, σε κανένα από τα δυο
κείμενα δε γίνεται αναφορά στη δήλωση του δικηγόρου
30 του εφεσεύοντα που ο εφεσίβλητος επιδιώκει με την αίτη-
σή του να περιλάβει στα πρακτικά.

Η αίτηση για τροποποίηση των πρακτικών υποστηρίζε-
ται από ένορκη ομολογία του κ. Νίκου Χατζηιωάννου,
του δικηγόρου που εκπροσώπησε τους εφεσιβλήτους κατά
35 τη δίκη. Ενόψει της ένστασης στην τροποποίηση και την
αμφισβήτηση των γεγονότων στα οποία στηρίζεται, ο κ.
Χατζηιωάννου υποστήριξε την αίτηση και με προφορική

μαρτυρία ενώπιόν μας [βλ. *Krashias Shoe Factory Ltd., also trading as "K" Shoes v. Adidas Sportschuhfabriken Adi Dassler KG of Germany* - (1989) 1 A.A.Δ. 750. Εκ μέρους του καθ' ου η αίτηση δεν κατατέθηκε προφορική μαρτυρία προς αντίκρουση εκείνης του κ. Χατζηγιάννου.

5

Ο δικηγόρος του εφεσείοντα υποστήριξε ότι είναι ευχερής η παραδοχή γεγονότων μέσω δηλώσεων του δικηγόρου διαδίκου σε οποιοδήποτε στάδιο της διαδικασίας - *Spow v. Spow* [1971] 3 All E.R. 837, 860. Το αντικείμενο, πρέπει να επισημάνουμε, της προκείμενης αίτησης δεν είναι οι επιπτώσεις δήλωσης ή παραδοχής γεγονότων που γίνεται κατά το στάδιο των τελικών αγορεύσεων, αλλά η ευχέρεια, αν παρέχεται, για την τροποποίηση των πρακτικών του πρωτόδικου Δικαστηρίου, και αν υφίσταται, οι αρχές βάσει των οποίων ασκείται.

10

15

Στην *N. K. Shacolas (Merchants) Limited v. Universal Life Insurance Co. Ltd.* (1984) 1 C.L.R. 47, το Εφετείο επεσήμανε "Only in the most exceptional cases, and this is not one of them, will the Court look to anything outside the printed record,"

20

Ελληνική μετάφραση : "Μόνο στις πιο εξαιρετικές περιπτώσεις, και αυτή δεν είναι μια απ' αυτές, το Δικαστήριο θα κοιτάξει ο,τιδήποτε έξω από το τυπωμένο πρακτικό."

Ανάλογη υπήρξε και η προσέγγιση του αγγλικού Εφετείου στη *Thompson v. Andrews* [1968] 2 All E.R. 419, από την οποία το Εφετείο στη *Shacolas* άντλησε καθοδήγηση. Στην απουσία συμφωνίας μεταξύ των δυο μερών ως προς την ύπαρξη κενού στα πρακτικά (παράλειψη σημείωσης ουσιώδους δήλωσης ή γεγονότος), οι σημειώσεις του Δικαστή αποτελούν, όπως τόνισε το αγγλικό Εφετείο, το μόνο κείμενο για τη στοιχειοθέτηση των διαδραματισθέντων κατά τη δίκη.

25

30

Με βάση το λόγο της *Thynne v. Thynne* (1955) 3 All E.R. 129, και οι δυο πλευρές υπέβαλαν ότι παρέχεται,

35

κάτω από ορισμένες συνθήκες, διακριτική ευχέρεια στο Εφετείο να προβεί στη διόρθωση των πρακτικών του πρωτόδικου Δικαστηρίου. Διαφώνησαν όμως ως προς τη δυνατότητα τροποποίησης του πρακτικού στην παρούσα υπόθεση. Ο κ. Τριανταφυλλίδης υπέβαλε ότι στην απουσία συμφωνίας μεταξύ των μερών για την ύπαρξη κενού στα πρακτικά, δεν παρέχεται ευχέρεια τροποποίησης. Αντίθετα, ο κ. Χατζηιωάννου υπέβαλε ότι συντρέχουν οι αναγκαίες προϋποθέσεις για συμπλήρωση των πρακτικών υπό το φως της μαρτυρίας η οποία έχει δοθεί. Στη *Thynne* το Εφετείο, επικαλούμενο τις εξουσίες που παρέχονται στο Εφετείο από τους Θεσμούς του Ανωτάτου Δικαστηρίου (Rules of the Supreme Court) στο πλαίσιο της δευτεροβάθμιας του δικαιοδοσίας, και στις συμφυείς εξουσίες του Δικαστηρίου (inherent jurisdiction), προέβη στη διόρθωση λάθους που περιεχόταν στην πρωτόδικη απόφαση με την οποία λύθηκε ο γάμος των διαδίκων. Το λάθος αφορούσε την ημερομηνία του γάμου τους που, κατά κοινή ομολογία, ήταν λανθασμένη λόγω αμοιβαίου λάθους. Οι θεσμικές εξουσίες που επικαλέσθηκε το αγγλικό Εφετείο αντιστοιχούν με τις εξουσίες που παρέχονται στο κυπριακό Εφετείο, με τη Δ35 θ8, και συγκεκριμένα :

"... The Court of Appeal shall have power to draw inferences of fact and to give any judgment and make any order which ought to have been made, and to make such further or other order as the case may require."

Στη *Thynne* κρίθηκε ότι η αντίστοιχη αγγλική διάταξη παρέχει ευχέρεια στοιχειοθέτησης του πραγματικού βάθρου της απόφασης με τη διόρθωση κοινού λάθους, εφόσο αφήνει ανεπηρέαστη την ουσία και το αποτέλεσμα της απόφασης. Εξουσία για διόρθωση κοινού λάθους, επεσήμανε το αγγλικό Εφετείο, προς αποκατάσταση του ορθού πλαισίου της πρωτόδικης απόφασης, παρέχεται και από τις συμφυείς εξουσίες του Δικαστηρίου (inherent jurisdiction). Η εξουσία του Εφετείου, για προσδιορισμό του βάθρου της απόφασης, συναρτάται με το καθήκον του πρωτόδικου δικαστηρίου να προβεί σε ευρήματα σε σχέση με όλα τα ουσιώδη γεγονότα τα οποία άπτονται της επίλυ-

σης της διαφοράς [βλ. *Morris v. London Iron and Steel Co.* [1987] 2 All E.R. 496 (C.A.)].

Η συμφυής δικαιοδοσία του Δικαστηρίου (οποιαδήποτε δικαστηρίου) δεν παρέχει απεριόριστη ευχέρεια για τη διόρθωση λαθών ή παραλείψεων, όπως τονίζεται στη *Sofocli v. Leonidou* (1988) 1 C.L.R. 583, 587. "The inherent jurisdiction of the court to remedy errors in the process is not absolute but, as judicially acknowledged, confined to matters necessary to maintain its character as a court of justice." [βλ. *Bremer Vulkan Schiffbau Und Maschinenfabrik v. South India Shipping Corpn.* [1981] 1 All E.R. 289, 295 (H.C.); *Corby D.C. v. Holst & Co. Ltd.* [1985] 1 All E.R. 321 (C.A.)].

Ελληνική μετάφραση : "Η συμφυής δικαιοδοσία του Δικαστηρίου για τη διόρθωση λαθών κατά τη διαδικασία, δεν είναι απόλυτη αλλά, όπως έχει δικαστικά αναγνωριστεί, περιορίζεται σε θέματα αναγκαία για διασφάλιση του χαρακτήρα του ως δικαστηρίου της δικαιοσύνης"

Στην ίδια απόφαση (*Sofocli*) γίνεται αναφορά στην ευχέρεια διόρθωσης γραμματικών λαθών (clerical errors) κάτω από τον κανόνα "slip rule" που ενσωματώνεται στη Δ25 θ6 των Θεσμών Πολιτικής Δικονομίας, που δε μας αφορά στην προκείμενη υπόθεση [βλ. επίσης *E. Philippou Ltd. v. Compass Insurance Co. Ltd* (1989) 1 A.A.Δ. (E) 664.

Η *Thynne* δεν άπτεται άμεσα της δυνατότητας διόρθωσης ή συμπλήρωσης των πρακτικών του Δικαστηρίου. Ο λόγος της *Thynne* συναρτάται με τις εξουσίες του Εφετείου για την αποκατάσταση του πραγματικού βάθρου της απόφασης προς τελεσφόρηση της διαδικασίας. Η διόρθωση ή συμπλήρωση των πρακτικών συνιστά ξεχωριστό θέμα που άπτεται της αυθεντικότητας των πρακτικών του Δικαστηρίου η λήψη των οποίων βαρύνει αποκλειστικά το εκδικάζον δικαστήριο. Συνεπώς, δε διαπιστώνεται οποιαδήποτε αντίθεση μεταξύ της αρχής η οποία υιοθετείται στη *Thynne v. Thynne* και εκείνης στη *Thompson v. Andrews*.

Σύμφωνα με τους θεσμούς Πολιτικής Δικονομίας, η ετοιμασία του φακέλου της έφεσης (record of appeal) αποτελεί ευθύνη του Πρωτοκολλητή του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Το περιεχόμενο του φακέλου καθορίζεται στη Δ63 θ4, και

5 περιλαμβάνει τα πρακτικά της μαρτυρίας, αποστενογραφημένα ο,ποτεδήποτε λαμβάνονται από στενογράφο, και τις σημειώσεις του προεδρεύοντος Δικαστή. Κανένας κανόνας δεν παρέχει εξουσία στο Εφετείο διόρθωσης των πρακτικών του πρωτόδικου Δικαστηρίου. Τα πρακτικά

10 του δικαστηρίου, δεόντως πιστοποιημένα, αποτελούν τη μόνη πηγή γνώσης για τα διαδραματισθέντα ενώπιον του πρωτόδικου Δικαστηρίου. Ανάληψη εξουσίας από το Εφετείο για την αναμόρφωση των πρακτικών, θα συνιστούσε διεπίδωση στο έργο του πρωτόδικου Δικαστηρίου, χωρίς

15 πρωτογενή γνώση των γεγονότων. Τα πρακτικά προσδιορίζουν το πλαίσιο της δευτεροβάθμιας δικαιοδοσίας και τη βάση για έλεγχο της ορθότητας της πρωτόδικης απόφασης. Είναι γι' αυτό που και στη *Shacolas* και στη *Thompson* γίνεται μνεία στη δυνατότητα αναφοράς σε γε-

20 γονότα τα οποία δεν αναγράφονται στα πρακτικά, και όχι σε διόρθωση των πρακτικών. Τέτοια εύχέρεια ενδεχομένως παρέχεται στο Εφετείο, εφόσο και τα δυο μέρη συμφωνούν.ότι γεγονός το οποίο έλαβε χώρα κατά την ακρόαση, δε σημειώνεται και δεδομένου ότι δεν προσκρούει στο

25 κείμενο του τυπωμένου πρακτικού. Δυνατότητα για διόρθωση του πρακτικού του Δικαστηρίου ενδεχομένως ενυπάρχει στο πρωτόδικο Δικαστήριο κατόπιν διαδικαστικού διαβήματος το οποίο λαμβάνεται για το σκοπό αυτό, θέμα το οποίο δεν εγείρεται στην προκείμενη περίπτωση και το

30 οποίο δε θαπραγματευθούμε.

Καταλήγουμε, για τους λόγους που έχουμε εξηγήσει, ότι δεν παρέχεται εξουσία στο Εφετείο να προβεί στη διόρθωση των πρακτικών της δίκης.

Η αίτηση απορρίπτεται.